

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในครั้งพุทธกาล การศึกษาของพระสงฆ์ผู้เข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนานั้น ดำเนินไปตามองค์ประกอบของการศึกษาทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ปริยัติ คือ การศึกษาเล่าเรียนเพื่อสั่งสมความรู้ความเข้าใจ ปฏิบัติ คือ การนำความรู้ทางปริยัติมาประพฤติหรือดำเนินตนเองตามหลักความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา และปฏิเวธ คือ การบรรลุเป้าหมายการศึกษาและปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การดับทุกข์โดยสิ้นเชิง และยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นกรอบของการศึกษา

ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว การศึกษาของพระสงฆ์ก็มีพัฒนาการมาโดยลำดับนับตั้งแต่การจัดตั้งสำนักศึกษาพระไตรปิฎกโดยระบบฆราวาส คือ ท้องจำกันปากต่อปาก สืบมาจนมีการจารึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษรประมาณ พ.ศ.433 ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช แห่งศรีลังกา ในคราวทำสังคายนาครั้งที่ 5 (กรมการศาสนา 2525 :68) จากนั้นมีการจัดตั้งสถานศึกษาและมีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบมากขึ้นดังเช่น มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งแรกของโลกขึ้น ณ ประเทศอินเดีย คือ มหาวิทยาลัยนาแลนด์ ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการทั่วไป มีความเจริญรุ่งเรืองเต็มที่ในยุคประมาณ พ.ศ. 750-1600 ซึ่งในยุคที่เจริญรุ่งเรืองนั้น เคยมีนิสิตนักศึกษาประมาณ 10,000 คน (มหาวิทยาลัยวงศกรณราชวิทยาลัย 2542 : 13)

เมื่อพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายมาสู่ประเทศไทย การศึกษาทางพระพุทธศาสนายังคงดำเนินสืบมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถา โดยมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นแบบอย่างที่สำคัญ ดังเช่น พระเจ้าลิไท เมื่อครองราชย์ได้ 8 ปี ใน พ.ศ. 1904 ก็ได้เสด็จออกผนวช ทรงค้นคว้าตำราทางพระพุทธศาสนาขึ้นเรียกว่า "เตฎุมิกถา" และได้ทรงอุทิศพระมหาปราสาทให้เป็นที่พักเรียนของพระสงฆ์ กุลบุตรในสมัยนั้นก็มีความผูกพันใกล้ชิดกับวัด มีการเข้าวัดบวชเรียนพระธรรมวินัยและหนังสือไทยก่อนจะครองเรือน รับราชการหรือครองวัดรับผิดชอบการพระศาสนาต่อไป ที่เรียกง่าย ๆ ว่า "ประเพณีบวชเรียน" ผู้ที่ผ่านการบวชเรียนแล้ว เมื่อสึกออกมาจะได้รับความยอมรับนับถือจากสังคม เรียกว่า "บัณฑิต" หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "ทิด" หรือ "คนสุก" นับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติไทย (พระราชมณเฑียร 2529 : 31) ที่สืบต่อมาโดยลำดับ

ในปัจจุบัน การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย มี 4 ประเภท ได้แก่

1. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (นักธรรมชั้นตรี ชั้นโทและชั้นเอก)
2. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (ชั้นประโยค 1-2 ถึง ชั้น ป.ธ. 9)
3. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6)
4. การศึกษาระดับอุดมศึกษา (ชั้นปริญญาตรี โทและเอก)

กล่าวเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญนั้น เป็นการศึกษาแผนใหม่ รูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ ที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ (พระราชวรมนี 2521 : 355 อ้างใน กองพุทธศาสนศึกษา 2546 : 7) ซึ่งเดิมทีในปี พ.ศ.2507 ได้มีการเพิ่มวิชาสามัญเข้าไปในหลักสูตรบาลีหลายวิชา เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และการอบรมหรือปรัศนศึกษา เรียนคู่กันไปกับบาลี แต่ในระยะแรก ยังไม่เป็นที่นิยมของพระภิกษุสามเณรมากนัก จนต่อมา ในปี พ.ศ.2514 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญขึ้น เป็นการประยุกต์วิชาพระพุทธศาสนากับวิชาสามัญเข้าด้วยกัน โดยกำหนดให้เรียน 9 หมวดวิชา คือ บาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และหมวดสุขศึกษา วิชาเหล่านี้ได้พิจารณาเห็นว่า จะเป็นประโยชน์แก่การเผยแผ่พุทธศาสนาและสามารถมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับของโรงเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ (มนัส ภาคภูมิ และคณะ 2538 : 7-8)

ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักร ก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไปและถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไป(วิชัย ธรรมเจริญ 2541 : 4)

การดำเนินการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหาร โดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นองค์กรหลักทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนให้อยู่ในการปกครองของคณะสงฆ์(กิตติ ธีรศักดิ์ 2539 : 4) และเพื่อให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ สภาการศึกษาคณะสงฆ์ จึงกำหนดให้มีการแบ่งกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 14 กลุ่ม อิงตามเขตการศึกษาของ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยเพิ่มเข้ามาอีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนที่ดำเนินการจัดการศึกษาของ คณะสงฆ์จีนนิกายและคณะสงฆ์อนัมนิกาย (วิชัย ธรรมเจริญ 2541 : 31)

ปัจจุบันนี้การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาได้ เจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ในปีการศึกษา 2547 มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กระจายอยู่ทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น 400 โรงเรียน มีนักเรียน 51,950 รูปและในส่วนของจังหวัด กรุงเทพมหานครมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 12 โรงเรียน นักเรียน 2,437 รูป (ฝ่ายการศึกษาพระปริยัติธรรม 2545)

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีปัญหาหลายประการ เช่น ผู้บริหารโรงเรียนระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน ขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารการศึกษา (กิตติ ธีรศักดิ์ 2539 : 4) โดยเฉพาะด้านการบริหารงานบุคคลซึ่งเป็นปัจจัย สำคัญของการพัฒนาและความด้อยคุณภาพของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา นี้ พบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประสบปัญหาอย่างมาก ปัญหาสำคัญ คือ ขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติที่เหมาะสม และบุคลากรประจำมีน้อย เพราะภาครัฐมีการ จัดสรรอัตราบุคลากรผู้สอนตามอัตรานักเรียน ซึ่งถ้านักเรียนมีน้อย ครูผู้สอนประจำก็มีน้อย ในขณะที่วิชาต่าง ๆ มีถึง 9 กลุ่มสาระ บางโรงเรียนอาศัยครูจำนวนน้อยนั้นทำหน้าที่สอนคน เดียวกันหลายวิชาและหลายชั้นเรียน บางโรงเรียนก็อาศัยครูจากสถานศึกษาภายนอกโดยการ จ้างครูพิเศษเข้ามาสอนและจ้างบุคลากรเพิ่มในลักษณะอัตราจ้าง ไม่ใช่ครูประจำ

นอกจากนี้ ยังมีกรณีผู้ที่เป็นครูผู้สอนซึ่งเป็นอัตราจ้างขาดความมั่นคงในวิชาชีพ ไม่ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นผลให้มีการเปลี่ยนบุคลากรที่เป็นครูผู้สอนบ่อยครั้ง สภาพการณ์เหล่านี้ ถือเป็นปัญหาที่นำมาซึ่งความด้อยคุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียน ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนที่ จำเป็นต้องหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการบริหารงานบุคคลเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นตัวบ่งชี้ ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาดังกล่าวมา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา"กระบวนการบริหารงานบุคคลของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" เพื่อให้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและ ปรับปรุงการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

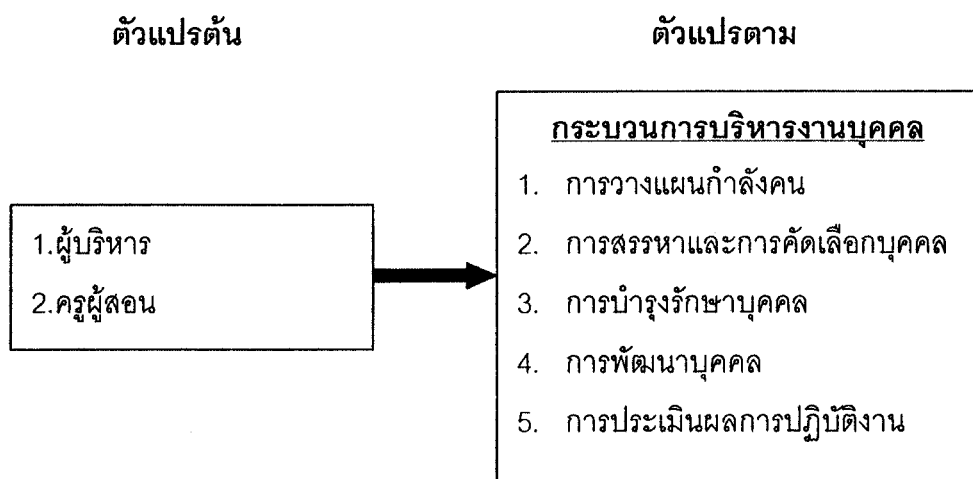
2.1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงาน บุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ศึกษากระบวนการบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามกรอบแนวคิดการบริหารงานบุคคล ซึ่งกำหนดตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารงานบุคคลแตกต่างกัน

5. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

5.1 กระบวนการบริหารงานบุคคล หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในด้านการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวางแผนกำลังคน การสรรหาและการคัดเลือกบุคคล การบำรุงรักษาบุคคล การพัฒนาบุคคล และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

5.1.1 การวางแผนกำลังคน หมายถึง กระบวนการคาดการณ์ความต้องการของทรัพยากรบุคคลขององค์การเป็นการล่วงหน้า ว่าต้องการบุคคลประเภทใด ระดับใด จำนวนเท่าใด และต้องการเมื่อใด และกำหนดวิธีการได้มาซึ่งทรัพยากรบุคคลที่ต้องการว่าจะได้มาจากไหน อย่างไร ตลอดจนการกำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อที่จะใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ให้ได้ให้ได้ประโยชน์สูงสุด

5.1.2 การสรรหาและการคัดเลือกบุคคล หมายถึง การคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งเข้ามาทำงาน

5.1.3 การบำรุงรักษาบุคคล หมายถึง การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับบุคลากรเพื่อช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากร

5.1.4 การพัฒนาบุคคล หมายถึง กระบวนการส่งเสริมให้คนที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วได้เพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

5.1.5 การประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง ระบบประเมินผลตัวบุคคลอันเกี่ยวเนื่องมาจากผลการปฏิบัติงาน โดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ อย่างปราศจากอคติใดๆ ทั้งนี้เพื่อดำเนินการตัดสินใจ วินิจฉัย ปรับปรุง ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมากขึ้น จนเป็นที่พึงพอใจและเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรเห็นช่องทางความก้าวหน้าของเขา ซึ่งจะส่งผลให้องค์การเจริญเติบโต

5.2 ผู้บริหาร หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารงานประจำในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ ผู้จัดการและผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นครูใหญ่

5.3 ครูผู้สอน หมายถึง พระภิกษุ สามเณรและฆราวาส ผู้ทำหน้าที่สอนประจำในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

5.4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

6. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตดังนี้

6.1 ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนกำลังคน ด้านการสรรหาและการคัดเลือกบุคคล ด้านการบำรุงรักษาบุคคล ด้านการพัฒนาบุคคล และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน

6.2 ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรที่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งหมด 12 โรงเรียน จำนวน 159 รูป/คน แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 19 รูป/คน และครูผู้สอน จำนวน 140 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ได้บุคลากรที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 19 รูป/คน และเป็นครูผู้สอน จำนวน 104 รูป/คน รวมจำนวน 123 รูป/คน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร และครูผู้สอน

7.2 เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

7.3 ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง